

DE JUISTE LIGGING VAN DE KERK VAN SINTE-CATHARINA-WEST

door J.B. DREESEN

Bij een recent nazicht van de "Kaarten en Plannen" in het Rijksarchief Brugge troffen we onder het nummer 490 een partiële kaart aan van de Sinte-Catharinapolder. Deze kaart is niet genaamtekend noch gedateerd.

Na vergelijking bleek ze echter : of een voorafgaandelijke schets of een gedeeltelijke copie te zijn van de CAERTE FIGURATIEVE VAN DE SINTE CATHARINAPOLDER getekend door HEEMS en MAELSTAF in 1751.

Kaart nummer 490 heeft, in vergelijking met voornoemde kaart, de bijzonderheid dat de kerken van STENE en SINTE-CATHARINA-WEST er op staan aangeduid. Een eerste vaststelling is dat de beide kerken op deze kaart nauwkeurig oost-west georiënteerd staan. Dit pleit voor de nauwkeurigheid van weergave door de tekenaar en/of landmeter.

Na controle met een hedendaagse kaart, op basis van de Steense dijk, bleek dat de kerk van Stene nauwkeurig getekend werd op de plaats waar ze nu staat. Voor de Sinte-Catharinakerk kon deze controle, uiteraard, niet gedaan worden. De juistheid van de positie van de kerk van Stene is echter een argument om aan te nemen dat ook de kerk van Sinte-Catharina-West op haar juiste plaats getekend staat.

Wij maakten een schets van de kaart nummer 490, die we reduceerden tot de schaal van het kaarten-ensemble bestaande uit de Heems en Maelstafkaart van de Sinte-Catharinapolder uit 1751 en een op doorzichtig papier gereproduceerde hedendaagse kaart van hetzelfde gebied, ensemble dat onlangs door het GRAFISCH BEDRIJF LAMMAING, samen met de Ommeloper van het gebied en een bijgaande tekst, werd uitgegeven.

De vergelijking van deze drie kaarten situeerde de kerk van Sinte-Catharina-West in de hoek gevormd door de linkerkant van de Broederlijkheidstraat en de rechterkant van de Dr. Verhaeghestraat.

Een tweede proef waarbij de afstand van de Leffingestraat en de Stuiverstraat gemeten werd, met de roedenschaal op de kaart, tot het centrum van de kerk gaf hetzelfde resultaat.

De hiervoor aangeduide plaats is deze waarvan men sedert geruime tijd vermoedde dat de kerk er moet gestaan hebben. Deze vermoedens zijn gebaseerd op een reeks vermeldingen in oudere teksten en op een reeks vondsten die men tot nog toe op die plaats deed.

We zetten deze vermeldingen en vondsten nog even op een rijtje teneinde een totaalbeeld te krijgen van wat er tot nog toe over de plaats, waar deze kerk stond, geweten is.

a. De NIEUWEN OMMELOPER VAN DEN POLDER VAN SINTE-CATHARINE (1) situeert het kerkhof van Sinte-Catharine zeer nauwkeurig op het uiteinde van twee stukken grond in het achtste begin. Uit een oudere Ommeloper blijkt dat het kerkhof rond de kerk lag (2).

De schuine richting van de huizen nr. 4 en nr. 6 in de Broederlijkheidstraat geeft de richting aan waarin de "Smalle partije van de Cappelrie van de eerste messe van Oostende" lag.

b. Kaart nummer 490 dateert waarschijnlijk van omstreeks 1750 of iets later in de tweede helft van de 18de eeuw. Op dat

ogenblik was de plaats van de kerk van Sinte-Catharina-West nog nauwkeurig getekend want BOWENS (3) (en met hem VLIETINCK) vermeld dat in zijn tijd (1792) de "fondamenten en verscheyden grafplaatsen en hun zerken" nog te zien waren.

- c. Architect HOUTEKIET (4) bouwt in 1930 zijn huis in de Broederlijkheidstraat nr. 4 en vind hierbij geraamten en delen van zwaar metselwerk.
- d. de heer BORGERS, garagehouder in de Honoré Borgerstraat vond in 1951 (en ook 25 jaar vroeger) bij graafwerken op het uiteinde van zijn garage geraamten, schedels en oud metselwerk in moefen (5). Het uiteinde van zijn garage reikt tot aan de tuinen van de huizen in de Broederlijkheidstraat.
- e. de heer ROSSEEL (6) vindt bij graafwerken, in 1965, in de tuin van het huis nr. 60 in de Dr. Verhaeghestraat een grafsteen uit 1483 en in de tuin van het huis nr. 56 delen van zerken, oud metselwerk en skeletten.
- f. In september 1983 maakte een ploeg op initiatief van E.H. VANDESOMPELE (7) een proefsleuf in de tuin van huis nr. 56 in de Dr. Verhaeghestraat en vindt er geprofileerde bakstenen, bakstenen met een vierkant grondplan, moefen en lichtgrijze leisteen. Al deze stukken zijn nog te zien in de Sinte-Godelievekerk.

Voegen wij hierbij de nauwkeurige plaatsbepaling van de kerk volgens de aanduidingen op nummer 490 van "Kaarten en Plannen" uit het Brugse Rijksarchief dan maakt dat een totaal van zeven referenties.

Dit laat ons toe, met een zeer grote mate van zekerheid, te zeggen dat de kerk van Sinte-Catharina-West in of nabij de hierboven beschreven hoek gestaan heeft.

Het zou dan ook belangrijk zijn dat, in de toekomst, alle graafwerken in deze omgeving van dichtbij gevolgd worden.

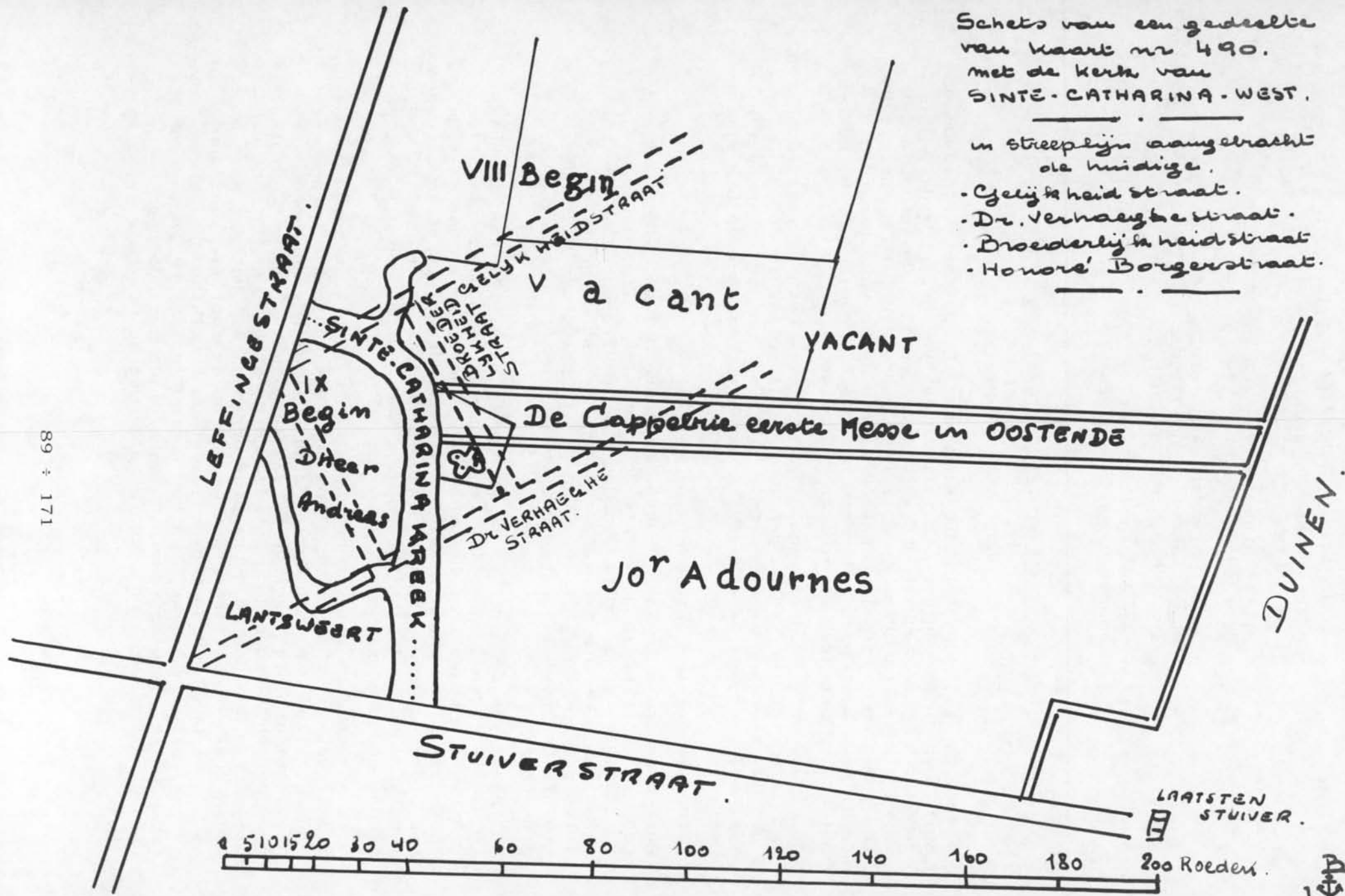
Verwijzingen

1. Nieuwen Ommeloper van den Polder van Sinte-Catharina gelegen bij de stad Oostende, Nieuwe bedijkt en bevarst ten jaere 1746. Rijksarchief Brugge of recente facsimile uitgave door het Grafisch Bedrijf Lammaing te Oostende. Achtste begin, negende en tiende paragraaf.
2. Ommeloper 's Heer Woutermansambacht. 1559. Onder Watering Blankenberge nr. 517. Rijksarchief Brugge.
3. Jac. BOWENS. Nauwkeurige beschrijving der oude en beroemde zeestad Oostende. Brugge 1792. deel II blz. 106 (aantekening).
Edw. VLIETINCK. Het oude Oostende en zijn driejarige belegering. Oostende 1897. blz. 35.
4. J.B. DREESEN-G. VAN DAMME. Geschiedenis van een parochie te Oostende. Oostende 1984. blz. 13 tot 19.
5. De Zeewacht 9-2-1951.
6. G. ROSSEEL. In Tijdschrift De Plate, october 1974. blz. 11 en 12.
7. E. COOLS. In Tijdschrift De Plate 1984. blz. 100.

Schets van een gedeelte
van kaart nr 490.
met de kerk van
SINTE-CATHARINA-WEST.

in streeplijn aangebracht
de huidige.

- Gelykheidstraat.
- Dr. Verhaeghestraat.
- Broederlijkheidstraat.
- Honore' Burgerstraat.

89 ÷ 171

Over de Sinte-Catharina-West parochie zie ook :

a. J.B. DREESEN. Meer over het ontstaan van de Sinte-Catharinaparochie. In het Tijdschrift De Plate. Jaargang 1987. blz. 277-278.

Sinte-Catharina-West. Tijdschrift De Plate. Jaargang 1988. blz. 159 tot 164.

Sinte-Catharina-West (1222-1584). Grenzen en oppervlakte. In het Tijdschrift De Plate. Jaargang 1988. blz. 188 tot 194.

b. Jan COOPMAN. Sinte-Catharina-West. In het Tijdschrift De Plate Jaargang 1988. blz. 267.

WAS OOSTENDE ZÓ REVOLUTIONAIR IN 1789 ?

door Ivan VAN HYFTE

Graag pik ik in op de uitnodiging van J.B. DREESEN (Platenummer 88/84) om enig speurwerk te verrichten over een periode waar zo weinig over gepubliceerd werd : Oostenrijks Oostende in het verzet. Zelfs PASQUINI rept er geen woord over. En toch is 1789, zowel nationaal als internationaal een datum van primordiale rang. Kijk maar naar de Franse uitgeverij die dit jaar uitpakken met hun "glorieuze" Révolution Française !

De eigentijdse bronnen, zoals een "Print - Cronike van Vlaanderen" van J. BOTTELGIER, Antwerpen 1790, zijn zó geduid dat je er niet veel mee kunt aanvangen. Prima, lijkt me, het werk "André Van Iseghem, Bourgmestre et maire d'Ostende", uitgegeven bij Siffer, Gent, 1894.

Laten wij het scenario starten, juli 1789.

Burgemeester André VAN ISEGHEM (aangesteld 1 mei 1788) was onder een weinig gelukkig gesternte gestart : een allesbehalve klimaat van sociale vrede, de proviand geraakte uitgeput en op de markt was bijna geen graan meer te vinden. Het schepencollege besliste zelfs premies toe te kennen aan al wie het graan naar Oostende bracht. Ook de tol aan het ponton (inning op het graan) werd afgeschaft.

De inname van de Bastille te Parijs (14 juli 1789) en de Luikse revolutie tegen de autoritaire prinsbisschop zal de oproerige geest wel aangewakkerd hebben : Oostende verneemt hoe de vlam in de pan slaat want in oktober 1789 lijden Oostenrijkse troepen een bloedige nederlaag te Turnhout. Hendrik VAN DER NOOT... Frans VONCK... kolonel VANDERMEERSCH... Wie kent ze nog uit de vaderlandse geschiedenis ?

De Oostendenaars blijver er al met al kalm bij, behalve de Oostenrijkse generaal, graaf DE RINDSMAUL. Die laat onze burgemeester in een bijzondere vergadering zijn college bijeenroepen waar hij verklaart niet meer te kunnen instaan voor de verdediging van de stad, zonder de gewapende corporaties. Het College vindt dit niet opportuun en de koppige generaal wil het dan maar op eigen houtje doen : kanonnen worden op de fortificaties geplaatst wat nogal opschudding verwekt onder de bevolking. De dekens (doyens) van de corporaties, met aan het hoofd VAN ISEGHEM protesteren tegen nutteloos bloedvergieten en stellen voor de poorten te openen. RINDSMAUL gaat toch in op de wensen en schikt zich in